

**Seletuskiri haridus- ja teadusministri määruse
„Haridus- ja teadusministri määruste muutmine seondult gümnaasiumisse ja
kutseõppeasutusse vastuvõtmisega“ eelnõu juurde**

1. Sissejuhatus

Määrus kehtestatakse põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 27 lõike 4 ning kutseõppeasutuse seaduse § 25 lõike 5 alusel.

Käesoleva määruse väljatöötamise on tinginud see, et 2026. aastal ei ole gümnaasiumites ja kutseõppeasutustes toimuvale vastuvõtule võimalik rakendada esialgu planeeritud Eesti hariduse infosüsteemi alamregistriks oleva vastuvõtuandmete alamregistri (sisseastumise infosüsteemi) kasutamise võimalust. Pärast sisseastumise infosüsteemi (ehk SAIS3) kõigi funktsionaalsuste valmimist viidi jaanuari lõpus läbi põhjalik tehniline analüüs ja testimised. Analüüsi tulemused näitasid, et süsteemi kasutajamugavus ja töökindlus ei ole nii head, et saaksime täie kindlusega seda süsteemi kasutades kevadisele vastuvõtule vastu minna. Selleks, et tagada koolidele ja õppijatele kindel ja usaldusväärne sisseastumisprotsess, on sisseastumise infosüsteemi rakendamine edasi lükatud, kuni see vastab oodatavatele kõrgetele kvaliteedinõuetele. Sel aastal saavad koolid vastuvõtul kasutada seniseid, juba tuttavaid platvorme: nt kutseõppeasutused saavad jätkata SAIS2 kasutamist; üldhariduskoolid saavad kasutada seniseid vastuvõtusüsteeme, näiteks sisseastumine.ee, SAIS2 või muid kasutusel olevaid keskkondi.

Eelnõu kohase määrusega muudetakse haridus- ja teadusministri 19. augusti 2010. a määrust nr 43 „Õpilase kooli vastuvõtmise üldised tingimused ja kord ning koolist väljaarvamise kord“ ja 21. augusti 2024. a määrust nr 23 „Õpilase kutseõppeasutusse vastuvõtu ja kutseõppeasutusest väljaarvamise kord“. Mõlemas viidatud vastuvõtumääruses kehtestatakse tähtjajad õppimiskohustusliku põhikooli lõpetanud õpilase kooli vastuvõtmise avalduse esitamiseks, kooli paremusjärjestuse avalikustamiseks ja õppima asumise ettepanekute esitamiseks ning õpilaskandidaadi kinnituse andmiseks ettepanekule. Samuti täpsustatakse õppimiskohustuslikele õpilastele korraldatud vastuvõtukonkursil vabaks jäänud kohtadele jätkukonkursi läbiviimisega seonduvat. Sellekohane regulatsioon oli muudetavates määrustes ka enne käesolevaid muudatusi kehtestatud, kuid praegu on vajadus kehtestatud regulatsiooni muuta.

Koolide haldus- ja töökoormus õpilaste kooli vastuvõtmisel oluliselt ei suurene, kuna paljusid toiminguid, mida on nüüd õigusaktiga üksikasjalikult reguleeritud, on gümnaasiumid ja kutseõppeasutused ka seni teinud.

Eelnõu ja seletuskirja valmistasid ette Haridus- ja Teadusministeeriumi üldhariduspoliitika osakonna juhataja Ülle Matsin (e-post ulle.matsin@hm.ee; tel 735 0149), üldhariduspoliitika osakonna haridustehnoloogia valdkonna juht Riin Saadjärv (e-post riin.saadjarv@hm.ee; tel 735 0194), kutsehariduse ja oskuste poliitika osakonna juhataja Alo Savi (e-post alo.savi@hm.ee; tel 735 1707) ning õiguspoliitika osakonna õigusnõunikud Mirjam Reinthal (e-post mirjam.reinthal@hm.ee; tel 735 2405) ja Indrek Kilk (e-post indrek.kilk@hm.ee; tel 735 0144).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Määrus koosneb kahest paragrahvist. **Paragrahviga 1** muudetakse haridus- ja teadusministri 19. augusti 2010. a määrust nr 43 „Õpilase kooli vastuvõtmise üldised tingimused ja kord ning koolist väljaarvamise kord“.

Punktiga 1 tunnistatakse kehtetuks määruse paragrahvi 3 lõige 7, kuna pärast põhikooli ja gümnaasiumi vastuvõtu regulatsioonide lahutamist erinevatesse paragrahvidesse ei asetse see säte õiges kohas.

Punktiga 2 asendatakse määruse paragrahvi 3¹ lõikes 9 sõnad „täiendava vastuvõtu“ sõnaga „jätkuvastuvõtu“, kuna põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 27 lõikes 3¹ on kasutatud nõ põhivastuvõtule (mis toimub 30. märtsi ja 30. juuni vahelisel ajal) järgneva tegevuse nimetamisel sellist terminit „täiendava vastuvõtu“ asemel.

Punktiga 3 täiendatakse määruse paragrahvi 3¹ uue lõikega – 10, kus nähakse ette regulatsioon, mis varem asetses määruse § 3 lõikes 7. Täiendus/muudatus on vajalik selleks, et regulatsioon paikneks edaspidi õiges paragrahvis.

Punktiga 4 täiendatakse määrust kahe uue rakendussättega - § 7⁴ ja 7⁵.

Paragrahviga 7⁴ nähakse ette regulatsioon õpilase gümnaasiumisse vastuvõtmisega seoses 2026. aasta 31. augustini ehk regulatsioon, millest gümnaasiumid lähtuvad 2026. aasta kevadel ja suvel õpilaste vastuvõtmisel. Regulatsioon on ette nähtud rakendussättena, et mitte muuta regulatsiooni, mida asutakse kohaldama juhul, kui vastuvõtt on võimalik läbi viia algselt soovitud ja planeeritud kujul – hariduse infosüsteemi elektroonilises keskkonnas.

Lõikes 1 on sätestatud, et *gümnaasiumisse vastuvõtmiseks esitab õpilaskandidaat või tema seaduslik esindaja 30. märtsist 15. maini elektroonilises keskkonnas või kirjalikus vormis allkirjastatud taotluse.*

Võrreldes määruse § 3¹ lõikes 1 sätestatuga (nõ põhinorm) on muudetud nõuet taotluse esitamise keskkonnaga seoses – taotlus on võimalik esitada elektroonilises keskkonnas või kirjalikus vormis allkirjastatult. Nimetatud elektrooniline keskkond võib olla nii sisseastumine.ee, SAIS2 või muu kooli valitud keskkond taotluste esitamiseks ja kogu vastuvõtuprotsessi läbiviimiseks.

Taotlus gümnaasiumisse vastuvõtmiseks esitatakse 30. märtsi ja 15. mai vahelisel ajal. Võrreldes §-s 3¹ sätestatuga on taotluse esitamise perioodi 2026. aastal 1 kuu võrra lühendatud selleks, et anda koolidele muutunud olukorras rohkem aega vajalike muudatuste tegemiseks enda vastuvõtukordades ja teha muid ettevalmistusi.

Lõikes 2 on sarnaselt määruse § 3¹ lõikega 3 sätestatud, et *ühest koolist teise üleminekul esitab õpilaskandidaat või tema seaduslik esindaja kooli vastuvõtu tingimustes ja korras määratud vormis taotluse.* Seega kui õpilane vahetab õppimiseks kohta (liigub ühest gümnaasiumist teise), siis ei pea õpilase vastuvõtt toimuma tingimata lõikes 1 ning teiste nõ põhivastuvõttu reguleerivates sätetes toodu alusel, vaid kool otsustab selle oma vastuvõtu tingimustes ja korras (nt kas taotluse esitamine toimub paberkandjal, kooli veebilehel oleva elektroonilise vormi läbi vm viisil). Selline paindlikkus on otstarbekas, kuna tegemist ei ole tavapärasel viisil kooli õppima kandideerimisega, vaid inimene asub õppima sellel hetkel vabale õppekohale (olukorras, kus konkureerimist õpilaskandidaatide vahel ei ole). Samuti puudub sel juhul vajadus ka suurema seiramise järele (mis on oluline õppeaasta alguses, tegemaks kindlaks, et kõik õppimiskohustuslikud jätkaksid neile seadusega pandud kohustuse täitmist).

Lõikes 3 on sarnaselt määruse § 3¹ lõikele 4 sätestatud, et *gümnaasiumisse vastuvõtmiseks läbiviidavate tegevustega, sealhulgas õpilaskandidaadi teadmiste ja oskuste hindamisega alustab kool mitte varem kui 16. mail.* See tähendab, et määruses on pandud paika üks kuupäev, millest varem ei või gümnaasiumi vastuvõtukatsed alata. Muudatus täidab sama eesmärgi haridus- ja teadusministri määruses „Riigieksamite vormid ja ajad, ühtsete põhikooli lõpueksamite ning tasemetööde õppeained, vormid ja ajad 2023/2024. õppeaastal“ tehtud

muudatustega (nimetatud määruse §-s 3 toodud ühtsete põhikooli lõpueksamite ajad toodi ca ühe kuu võrra ajas ettepoole, et loogiliselt toimuks eelmise kooliastme lõpetamisega seonduvad toimingud enne järgmisele haridustasemele sisenemiseks vajalikke toiminguid). Senine äraspidine protsess mõjutab oluliselt noorte vaimset tervist: pinge kestab kogu kevade ning kõrge panusega testid dubleerivad ka sisult üksteist (nt keel, matemaatika). Uuringutele tuginedes¹ on eeskätt vaimse tervise riskid põhikooli lõpus (15-16 aastaste noorte hulgas) tõsised ning väline surve järgmise taseme õppesse edukalt konkureerida mängib siin väga suurt rolli. Noorte vaimse tervise riskidele viitavad ka avalikus meedias tähelepanu saanud gümnaasiumikatsed^{2,3,4}. *Eesti inimarengu aruanne 2023* kirjeldab tänaste noorte vaimse tervise riske kui olulist väljakutset kogu ühiskonnale 2040. aasta perspektiivis. Ennetustöö oluline roll kodu kõrval on eeskätt haridussüsteemil. Põhikooli lõpetamise tingimuste täitmise varasemaks toomine on korraldustasandi ennetusmeede, mis leevendab vaimse pinge kumuleerumist põhikooli viimastel kuudel.

Järgmisele tasemele vastuvõtu ja lõpetamise ajakava muutmine seab eesmärgiks olukorra, kus keskkooliastme õppesse vastuvõtul on koolidel juba võimalik arvestada põhikooli lõpueksamite tulemustega. Samuti on õppijal võimalus oma tulemustest lähtuvalt paremini määratleda edasisi õpivalikud. Väheneb põhjendamatu kandideerimine võimalikult paljudesse koolidesse. Sisseastumisprotsessi selgemad raamid hõlbustavad kõigi – nii noorte, lapsevanemate kui koolide – rollidest ja ülesannetest paremini arusaamist. Astutakse selge samm õppijakesksema protsessi kavandamise suunas.

Lõikes 4 on sätestatud, et *gümnaasium koostab õpilaskandidaatidest paremusjärjestuse ning esitab õpilaskandidaatidele kooli õppima asumise ettepanekud 9. juunil*.

Määruse § 3¹ lõikes 5 tooduga võrreldes erineb rakendussättes toodud regulatsioon selle võrra, et sõnastuse „sisseastumise infosüsteemis“ asemel kasutatakse sõnastust „elektroonilises keskkonnas või kooli veebilehel“ seonduvalt paremusjärjestuse esitamisega. Lisaks sellele kasutatakse sõna „vastuvõtmise“ asemel sõnu „õppima asumise“, kuna ettepanek seondub õppima asumisega, mitte vastuvõtmisega, mis on kooli direktori otsus, mis järgneb, kui õpilane ettepaneku aktsepteerib.

Kehtestatud on regulatsioon, mis paneb koolile paremusjärjestuse koostamise ja õpilaskandidaatidele ettepanekute esitamise kohustuse. Ettepanekud esitab kool neile õpilaskandidaatidele, kes on paremusjärjestuses kooli vastuvõtmist võimaldaval kohal. Samuti sätestatakse määruses selle kohustuse täitmise aeg – 9. juuni. Kindla aja fikseerimine on vajalik selleks, et tagada sisseastumisprotsessi ühtne ja läbipaistev korraldus, toetades nii õpilaskandidaatidel taotlusprotsessi planeerimist kui koolidel vastuvõtuprotsessi õigeaegset ja korrektset elluviimist. Lisaks väldib kindlaksmääratud aeg olukorda, kus ühes põhikooli lõpuklassis õppivad õpilased saavad vastuvõtu ettepanekud eri aegadel, mis tekitab õpilaste seas lisapingeid ja ärevust.

Lõike 5 esimeses lauses on sätestatud, et *kandideerimisel edukaks osutunud õpilaskandidaat ja tema seaduslik esindaja kinnitavad kooli määratud elektroonilises keskkonnas või kooli vastuvõtu tingimustes ja korras määratud vormis õppima asumise kolme kalendripäeva jooksul*.

¹ Sisask, M. (toim) 2023. Eesti inimarengu aruanne 2023. Vaimne tervis ja heaolu. Tallinn: SA Eesti Koostöö Kogu. 2023. inimareng.ee. <https://doi.org/10.58009/aere-perennius0043>.

² <https://ekspress.delfi.ee/artikkel/120170848/gumnaasiumikatsed-lapsed-oksendavad-nutavad-ja-loiguvad-end-puudes-karmis-konkurentsis-ellu-jaada> (Eesti Ekspress, 12.04.2023).

³ <https://dianapoudel.ee/lood-elust-enesest/koolikatsed/> (Diana Poudel ajaveeb, 12.05.2023).

⁴ <https://tervis.postimees.ee/7739941/me-saame-hakkama-eksam-asi-millest-pole-paasu> (Kätlin Konstabel, Postimees, 25.03.2023).

Kehtestatav regulatsioon erineb määruse § 3¹ lõikes 6 toodud regulatsioonist selle võrra, et sõnad „sisseastumise infosüsteemis“ on asendatud sõnadega „elektroonilises keskkonnas või kooli vastuvõtu tingimustes ja korras määratud vormis“.

Seega on määruses fikseeritud aeg, mille jooksul tuleb reageerida eelmises lõikes nimetatud kooli esitatud õppima asumise ettepanekule.

Lisaks sellele on teises lauses sätestatud, et *kui õppima asumise ettepanekute kinnitamise lõpuni jääb vähem kui kolm kalendripäeva, kinnitab õpilaskandidaat või tema seaduslik esindaja õppima asumise hiljemalt ettepanekute kinnitamise viimasel päeval*. Säte on lisatud seetõttu, et õppima asumise ettepanekute kinnitamine lõpeb lõike 6 kohaselt 30. juunil. Viimastel kalendripäevadel enne seda edastatud ettepanekute puhul ei ole õpilaskandidaadil ja tema seaduslikul esindajal enam kolme kalendripäeva aega kinnitamiseks, vaid kinnitus tuleb anda vähema aja jooksul. See peab aga segaduse vältimiseks selgelt ka määruse normist tulenema.

Kolmandas lauses on sätestatud, et *kui seaduslik esindaja ei ole õppima asumist tähtaegselt kinnitanud, loetakse kinnitus antuks*.

Põhikooli lõpetav noor on 15-16aastane ja on otstarbekas, et esimesed valikud saab teha noor ise. Kuivõrd aga tegemist on siiski alaealisega, on jäetud seadusliku esindaja ülesandeks oma lapse õppima asumine kinnitada. Kui seaduslik esindaja on aktiivne ja valimas järgmist õpiteed lapsega koos, on tal võimalik teha lõplik otsus. Selleks, et need noored, kelle seaduslikud esindajad ei ole aktiivselt kaasas või ei tunne huvi lapse edasise käekäigu vastu, ei jääks õppima asumise valikust kõrvale, sätestatakse, et kui seaduslik esindaja ei ole õppima asumist tähtaegselt kinnitanud, loetakse kinnitus siiski antuks.

Lõike 6 esimeses lauses on sätestatud, et *kui kooli õppima asumise ettepaneku saanud õpilaskandidaat ei kinnita ettepanekut ettenähtud aja jooksul, tehakse ettepanek paremusjärjestuses järgmisele vastuvõtutingimused täitnud õpilaskandidaadile*. Esimene lause vastab ka määruse § 3¹ lõikes 7 sätestatule. Seega on selles lõikes fikseeritud, mis saab juhul, kui kool esitab vastuvõtmise ettepaneku, mida õpilaskandidaat ei kinnita – kool esitab seejärel ettepaneku paremusjärjestuses järgmisele õpilaskandidaadile, kellel on samuti kolm kalendripäeva aega koht kinnitada. Sama lõike teises lauses on sätestatud - *kooli õppima asumise ettepanekute kinnitamine lõpeb 30. juunil*. Kooli õppima asumise ettepaneku hiliseim kinnitamise tähtpäev on 30. juuni (kell 23.59).

Lõikes 7 on sätestatud, et *elektroonilises keskkonnas või kooli vastuvõtu tingimustes ja korras määratud vormis õppima asumise kinnitanud õpilaskandidaat arvatakse gümnaasiumi õpilaste nimekirja ning tema andmed kannab kool hiljemalt 7. juuliks EHIS-esse*. Kuigi määruse nõ põhinormis, täpsemalt § 3¹ lõikes 8 on reguleeritud õppima asumise kinnitanud õpilaskandidaatide kohta vastuvõtuotsuste tegemine ning nende andmete Eesti hariduse infosüsteemi kandmine, on sisuliselt ikkagi tegemist uue regulatsiooniga. Ette nähakse nõ vaheotsuste tegemine esimeses vastuvõtus edukate õpilaskandidaatide suhtes. Ning nende andmete kandmiseks Eesti hariduse infosüsteemi.

Lõikes 8 on sätestatud, et *gümnaasium korraldab vabade õppekohtade olemasolul jätkuvastuvõtu vahetult peale esimese vastuvõtu tulemuste avalikustamist, kuid mitte hiljem kui 15. juulil*. Kui vaba õppekoht tekib pärast eelmises lauses nimetatud kuupäeva, korraldab gümnaasium jätkuvastuvõtu pärast 15. juulit. Seega on selles paragrahvis reguleeritud jätkuvastuvõutuga seonduv. Esimene vastuvõtt ehk nõ põhivastuvõtt lõpeb 30. juunil, pärast mida avalikustatakse esimese vastuvõtu tulemused. Pärast seda ehk alates 1. juulist võib gümnaasium korraldada jätkuvastuvõtu. Vabade õppekohtade olemasolul enne 15. juulit on gümnaasium igal juhul kohustatud jätkuvastuvõtu korraldama. Kui vabad õppekohad tekivad pärast 15. juulit, siis ei ole gümnaasium seotud kohustusega korraldada jätkuvastuvõtt hiljemalt

15. juuliks. Sellisel juhul korraldab gümnaasium jätkuvastuvõtu 15. juuli ja 31. augusti vahelisel ajal.

Lõikes 9 on sätestatud, et *jätkuvastuvõtuga seonduvaid tegevusi võib läbi viia kuni 31. augustini. Vastuvõtuga seonduvate tegevuste ajakava avalikustatakse elektroonilises keskkonnas või kooli veebilehel jätkuvastuvõtu avamisel.* Seega fikseeritakse ära võimalik viimane kuupäev, kui jätkuvastuvõtuga seonduvaid tegevusi on lubatud läbi viia – tegemist on nõu eelmise õppeaasta viimase kuupäevaga, peale mida hakkab järgmine õppeaasta ehk õppeaasta, millal õpilane soovib enda õpinguid jätkata. Erinevus võrreldes nõu põhisättega (§ 3¹ lõige 9) seisneb selles, et sõnad „täiendav vastuvõtt“ on asendatud põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses ja kutseõppeasutuse seaduses kasutatud sõnaga „jätkuvastuvõtt“, selleks, et erinevates õigusaktides ei kasutataks ühe ja sama tegevuse nimetamisel erinevaid termineid. Lisaks sellele on ka viide keskkonnale, kus toimub vastuvõtuga seonduvate tegevuste ajakava avalikustamine, asendatud uue viitega (sisseastumise infosüsteemi asemel elektrooniline keskkond või kooli veebileht).

Lõikes 10 on sätestatud, et *jätkuvastuvõtu käigus elektroonilises keskkonnas või kooli vastuvõtu tingimustes ja korras määratud vormis õppima asumise kinnitanud õpilaskandidaat arvatakse gümnaasiumi õpilaste nimekirja ning tema andmed kannab kool hiljemalt 10. septembriks EHIS-esse.* Seega nähakse ette regulatsioon õpilaskandidaadi kooli õpilaste nimekirja kandmise ja tema andmete Eesti hariduse infosüsteemi kandmise kohta. Erinevus võrreldes nõu põhisättega (§ 3¹ lõikega 8) seisneb selles, et keskkond, kus kinnitus antakse, ei ole sisseastumise infosüsteem, vaid muu elektrooniline keskkond või siis muu kasutatav võimalus, mille kasutamine on reguleeritud kooli enda vastuvõtu tingimustes ja korras.

Lõikes 11 nähakse gümnaasiumile ette võimalus õpilaskandidaadi põhikooli lõpetamise ning lõputunnistuse andmete pärimiseks Eesti hariduse infosüsteemist. Nimetatud andmed kannavad põhikoolid oma õpilaste kohta Eesti hariduse infosüsteemi tulenevalt Eesti Vabariigi haridusseaduse § 36⁶ lõike 2² punktist 5, Eesti hariduse infosüsteemi põhimääruse § 12 lõikest 2 ning Vabariigi Valitsuse 13. augusti 2010. a määruse nr 113 „Põhikooli ja gümnaasiumi lõputunnistuse ning riigieksamitunnistuse statuut ja vormid“ § 11 lõikest 4. PGS § 27 lõike 3 kohaselt on gümnaasiumi vastuvõtmise eelduseks põhiharidus, millest tulenevalt on gümnaasiumidel vajadus kontrollida vastuvõtuprotsessis õpilaskandidaadi põhikooli lõpetamise fakti. PGS § 27 lg 3 alusel kehtestavad gümnaasiumid objektiivsed vastuvõtukriteeriumid, milleks praktikas on ka põhikooli lõputunnistuse hinnete arvestamine. Varasemalt on õpilaskandidaadid ise esitanud koolidele selle tingimuse täitmiseks oma lõputunnistused koos hinnetelehtedega. Kuivõrd andmed on EHISes olemas, siis vähendab see nii õpilaste kui gümnaasiumide halduskoormust - gümnaasiumi võimalus pärida need andmed otse EHISest. Päritav andmekoosseis on järgmine: õppekeel; riikliku õppekava nimetus, mille alusel õpe toimus; Eesti ja Euroopa kvalifikatsiooniraamistiku tase vastavalt riiklikule õppekavale, mille alusel õpe toimus; kõigi kohustuslike õppeainete viimased aastahinded või „arvestatud/mittearvestatud“ või sõnalise hinnanguna; õppeainete puhul, mida riiklikust õppekavast tulenevalt ei õpetatud või kui koolivälise nõustamismeeskonna soovitusel oli kool õpilase õppeainest vabastanud, märge „ei olnud õppekavas“; valikainete või valikkursuste nimetused, hinded või hinnanguna „arvestatud/mittearvestatud“; loovtöö teema; lõpueksamite ained ning tulemus; põhikooli riikliku õppekava järgi õppijatel, kes sooritasid koolieksami, märge „koolieksam“ eksamiaine taga; kooli nimi; õppenõukogu vastava otsuse kuupäev.

Vastuvõtuprotsessis kandidaatide andmete töötlemise läbipaistvuse eesmärgil tuleb koolidel oma vastuvõtukordades välja tuua, kas andmed saadakse EHISest (lõige 12). Tagamaks õpilaskandidaatide teavitamise nende andmete pärimise kohta EHISest tuleb kas vastuvõtutaotluse vormil või vastuvõtutaotluse esitamise juhendis/infolehel vms märkida, et lõputunnistuse andmed saab kool EHISest.

Paragrahviga 2 muudetakse haridus- ja teadusministri 21. augusti 2024. a määruse nr 23 „Õpilase kutseõppeasutusse vastuvõtu ja kutseõppeasutusest väljaarvamise kord“ (edaspidi *vastuvõtu määrus*) muutmine. Kutseõppeasutuse nõ vastuvõtumääruse puhul on erinevalt gümnaasiumi vastuvõtumäärusest kasutatud teistsugust lahendust – on muudetud määruse põhisätteid. Põhjuseks asjaolu, et asjakohased sätted, mille osas tuleks erisus kehtestada asuvad erinevates paragrahvides laiali ning paljud rakendatavad sätted on sõnastatud üldisemalt, mis võimaldab neid ka sel aastal muutmata rakendada.

Punktiga 1 sõnastatakse määruse § 2 lõike 5 loetelu eelne tekst järgmiselt: *kool avalikustab oma veebilehel ja võimalusel elektroonilises keskkonnas*: Varem oli sõnastuses kasutatud sõnu „Eesti hariduse infosüsteemi (edaspidi *EHIS*) elektroonilises keskkonnas (edaspidi *sisseastumise infosüsteem*)”. 2026. aastal ei ole aga vastuvõttu võimalik EHIS-e alamregistriks olevas elektroonilises keskkonnas (sisseastumise infosüsteem) korraldada, mistõttu asendatakse senine sõnastus „Eesti hariduse infosüsteemi (edaspidi *EHIS*) elektroonilises keskkonnas (edaspidi *sisseastumise infosüsteemis*)“ sõnadega „elektroonilises keskkonnas“.

Punktiga 2 sõnastatakse määruse § 2 lõige 10 järgmiselt - *Infovahetus kooli ja õpilaskandidaadi ja piiratud teovõimega õpilaskandidaadi puhul ka tema esindaja vahel toimub elektroonilises keskkonnas või avaldusele märgitud e-posti teel*. Seega asendatakse senine sõnastus „Eesti hariduse infosüsteemi (edaspidi *EHIS*) elektroonilises keskkonnas (edaspidi *sisseastumise infosüsteemis*)“ sõnadega „elektroonilises keskkonnas“.

Punktiga 3 muudetakse määruse § 5 lõiget 1¹ ja sõnastatakse see järgmiselt: *Õppimiskohustuslik õpilaskandidaat või tema seaduslik esindaja esitab avalduse kooli vastuvõtmiseks 30. märtsist 15. maini elektroonilises keskkonnas või paberkandjal*.

Muudatus võrreldes varemkehtinud regulatsiooniga seisneb selles, et avaldust ei esitata sisseastumise infosüsteemis, kus seda 2026. aastal ei ole võimalik teha.

Punktiga 4 tunnistatakse kehtetuks määruse § 5 lõige 1², kuna õppimiskohustusliku õpilase avalduse/taotluse esitamise kinnitamist ei ole võimalik 2026. aastal korraldada kõikides võimalikes kasutatavates elektroonilistes keskkondades (nt on sisseastumine.ee puhul see võimalik alles hiljem – ettepanekute kinnitamisel). Sellele vastukaaluks ja tagamaks õpilaskandidaadi seadusliku esindaja võimaluse kaasa rääkida oma alaealise lapse haridustee jätkamisel on õppimise asumise ettepaneku kinnitamise sättes kasutanud varasema sidesõna „või“ asemel sidesõna „ja“, mis tähendab, et õppimise asumise peavad kinnitama mõlemad (õpilaskandidaat ja seaduslik esindaja). Kui seaduslik esindaja seda tähtaegselt ei tee, loetakse kinnitus antuks, et õpilaskandidaat ei jääks soovitud õppekohast (mille õppimise asumise ettepaneku ta ise on juba vastu võtnud) ilma. Kui õpilaskandidaat ise ettepanekut tähtaegselt vastu ei võta, siis läheb ettepanek paremusjärjestuses järgmisele õpilaskandidaadile.

Punktiga 5 asendatakse määruse §-i 5 lõigete 8, 8¹, 9, 10 ja 11¹ tekstis sõna „vastuvõtmise“ sõnadega „õppimise“. Muudatus on vajalik terminite ühtlustamise eesmärgil.

Punktiga 6 muudetakse paragrahvi 5 lõiget 9¹ ja see on sõnastatud järgmiselt - *kandideerimisel edukaks osutunud õpilaskandidaat ja tema seaduslik esindaja kinnitavad kooli määratud elektroonilises vastuvõtukeskkonnas või kooli vastuvõtu tingimustes määratud vormis õppimise asumise kolme kalendripäeva jooksul. Kui õppimise asumise ettepanekute kinnitamise lõpuni jääb vähem kui kolm kalendripäeva, kinnitavad õpilaskandidaat ja tema seaduslik esindaja õppimise asumise hiljemalt ettepanekute kinnitamise viimasel päeval. Kui seaduslik esindaja ei ole õppimise asumist tähtaegselt kinnitanud, loetakse kinnitus antuks*. Tegemist on analoogse muudatusega gümnaasiumisse sisseastumist puudutava määrusega. Vt selgitust paragrahvi 1 punkti 2 juures.

Punktiga 7 asendatakse määruse § 5 lõikes 14 sõnad „täiendav vastuvõtukonkurss“ sõnaga „jätkuvastuvõtt“ seetõttu, et sellist terminit kasutatakse ka kutseõppeasutuse seaduse §-s 25 pärast esimest vastuvõttu toimuva tegevuse nimetamisel.

Punktiga 8 täiendatakse määruse § 5 lõigetega 15 ja 16.

Lõikes 15 nähakse kutseõppeasutusele ette võimalus õpilaskandidaadi põhikooli lõpetamise ning lõputunnistuse andmete pärimiseks Eesti hariduse infosüsteemist. Nimetatud andmed kannavad põhikoolid oma õpilaste kohta Eesti hariduse infosüsteemi tulenevalt Eesti Vabariigi haridusseaduse § 36⁶ lõike 2² punktile 5, Eesti hariduse infosüsteemi põhimääruse § 12 lõikest 2 ning Vabariigi Valitsuse 13. augusti 2010. a määruse nr 113 „Põhikooli ja gümnaasiumi lõputunnistuse ning riigieksamitunnistuse statuut ja vormid“ § 11 lõikest 4. KutÕS ja kutseharidusstandardi kohaselt on kutsekeskharidustaseme õppesse vastuvõtmise eelduseks vähemalt põhiharidus, millest tulenevalt on koolil vajadus kontrollida vastuvõtuprotsessis õpilaskandidaadi põhikooli lõpetamise fakti. KutÕS § 25 lõike 6 alusel kehtestavad koolid objektiivsed vastuvõtukriteeriumid, milleks praktikas on ka põhikooli lõputunnistuse hinnete arvestamine. Varasemalt on õpilaskandidaadid ise esitanud koolidele selle tingimuse täitmiseks oma lõputunnistused koos hinneteletedega. Kuivõrd andmed on Eesti hariduse infosüsteemis olemas, siis vähendab see nii õpilaste kui koolide halduskoormust - võimalus pärida need andmed otse Eesti hariduse infosüsteemist. Päritav andmekoosseis on järgmine: õppekeel; riikliku õppekava nimetus, mille alusel õpe toimus; Eesti ja Euroopa kvalifikatsiooniraamistiku tase vastavalt riiklikule õppekavale, mille alusel õpe toimus; kõigi kohustuslike õppeainete viimased aastahinded või „arvestatud/mittearvestatud“ või sõnalise hinnanguna; õppeainete puhul, mida riiklikust õppekavast tulenevalt ei õpetatud või kui koolivälise nõustamismeeskonna soovitusel kool vabastas õpilase õppeainest, märke „ei olnud õppekavas“; valikainete või valikkursuste nimetused, hindad või hinnanguna „arvestatud/ mittearvestatud“; loovtöö teema; lõpueksamite ained ning tulemus; põhikooli riikliku õppekava järgi õppijatel, kes sooritasid koolieksami, märke „koolieksam“ eksamiaine taga; kooli nimi; õppenõukogu vastava otsuse kuupäev.

Vastuvõtuprotsessis kandidaatide andmete töötlemise läbipaistvuse eesmärgil tuleb koolidel oma vastuvõtukordades välja tuua, kas andmed saadakse Eesti hariduse infosüsteemist (lõige 16). Tagamaks õpilaskandidaatide teavitamise nende andmete pärimise kohta Eesti hariduse infosüsteemist tuleb kas vastuvõtutaotluse vormil või vastuvõtutaotluse esitamise juhendis/infolehel vms märkida, et lõputunnistuse andmed saab kool Eesti hariduse infosüsteemist.

Punktiga 9 täiendatakse paragrahvi 6 lõikega 2¹ - 30. märtsist 30. juunini korraldatud vastuvõtu läbi õppima asumise ettepaneku vastu võtnud õppimiskohustuslik õpilaskandidaat kantakse kooli õpilaste nimekirja ning tema andmed kannab kool hiljemalt 7. juuliks hariduse infosüsteemi. Tegemist on analoogse sättega gümnaasiumit puudutava sättega (määruse § 7⁵ lõige 7), vt selgitust eespool.

Punktiga 10 asendatakse paragrahvi 7 pealkirjas ja lõikes 1 sõnad „täiendav vastuvõtukonkurss“ sõnaga „jätkuvastuvõtt“ vastavas käändes – vt põhjendust punkti 7 juures.

Punktiga 11 asendatakse paragrahvi 7 lõigetes 2, 3 ja 5 sõnad „täiendav vastuvõtt“ sõnaga „jätkuvastuvõtt“ vastavas käändes – vt põhjendust punkti 7 juures.

Punktiga 12 sõnastatakse paragrahvi 7 lõige 4 tervikuna uuesti - *Õppimiskohustuslikele õpilastele avatavatele õppekavadele korraldatud vastuvõtukonkursil vabaks jäänud kohtade täitmiseks avatakse jätkuvastuvõtt vahetult pärast esimese vastuvõtu tulemuste avalikustamist, kuid mitte hiljem kui 15. juulil. Kui vaba õppekoht tekib pärast eelmises lauses nimetatud kuupäeva, avatakse jätkuvastuvõttu pärast 15. juulit. Jätkuvastuvõttuga seonduvaid tegevusi*

võib teha kuni 31. augustini. Sõnastust muudetakse eelnevalt juba toodud sõnade muutmise tõttu (vt punktid 7, 10 ja 11), aga ka seetõttu, et lisada muudetavasse määrusesse sarnaselt käesoleva määruse §-ga 1 muudetava määrusega võimalus avada jätkuvastuvõtt ka pärast 15. juulit (seda siis, kui vaba õppekoht tekib pärast nimetatud kuupäeva).

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Käesolev eelnõu ei ole seotud Euroopa Liidu õigusega.

4. Määruse mõjud

Määruse muudatustest/täiendustest mõjutatud sihtrühmad on: 1) gümnaasiumisse ja kutseõppeasutusse õppima kandideerivad inimesed (õpilaskandidaadid) ja nende seaduslikud esindajad ning 2) gümnaasiumid ja kutseõppeasutused ja nende pidajad.

Muudatusest on mõjutatud kõik 2026. aastal gümnaasiumitesse ja kutseõppeasutustesse kandideerivad inimesed (õpilaskandidaadid) ja nende seaduslikud esindajad.

2025/2026. õppeaastal omandab 9. klassis haridust ca 16 000 õpilast. Arvestades, et neile kohaldub õppimiskohustus, siis peavad nad kõik jätkama hariduse omandamist gümnaasiumis või kutseõppeasutuses.

Mõju valdkond: sotsiaalne mõju

Mõju kirjeldus

2026. aastal peavad õpilaskandidaadid ja nende seaduslikud esindajad kasutama kooli (gümnaasium ja/või kutseõppeasutus) sisseastumisel (taotluse esitamisel ja sellele järgneva menetluse käigus) esialgselt planeeritud Eesti hariduse infosüsteemi vastuvõtuandmete alamregistri (sisseastumise infosüsteem) asemel alternatiivseid elektroonilisi keskkondi või esitada taotluse paberkandjal. Selle alternatiivse viisi (millises elektroonilises keskkonnas vastuvõttu korraldatakse või korraldatakse see paberkandjal/e-kirja teel toimuval asjaajamisel) valib vastuvõttu korraldav kool (sõltub kooli enda vastuvõtu tingimustes ja korras sätestatust).

Mõju ulatus, avaldumise sagedus ja ebasoovitava mõju risk

Mõju ulatus on väike, eelkõige seetõttu, et õpilaskandidaadid ja nende seaduslikud esindajad ei ole saanud eelnevalt nõ esialgselt kasutamiseks planeeritud elektroonilist keskkonda (sisseastumise infosüsteem) kasutada, mistõttu ei ole alternatiivse elektroonilise infosüsteemi kasutamine vastuvõtutegevusteks nende jaoks uus keskkond (mis eeldaks ümberõppimist jne).

Mõju avaldumise sagedus on ühekordne, 2026. aasta vastuvõtutegevuste raames avalduv.

Ebasoovitava mõju risk on mõjutatud sihtrühmale keskmine. Ebasoovitav mõju võib seisneda eelkõige selles, kui nendes alternatiivsetes elektroonilistes keskkondades keskkondade haldajad planeerivad mõningaid arendustegevusi enne keskkonda kasutamiseks andmist, siis ei pruugi kõik funktsioonid igal ajahetkel olla kasutatavad. Lisaks sellele tuleb neil õpilaskandidaatidel ja nende seaduslikel esindajatel, kes kandideerivad mitmetesse koolidesse, olla valmis selleks, et koolid (gümnaasiumid ja kutseõppeasutused) kasutavad tõenäoliselt ka erinevaid elektroonilisi keskkondi.

Mõju sihtrühm: gümnaasiumid ja kutseõppeasutused ja nende pidajad

Muudatusest on mõjutatud kõik gümnaasiumid ja kutseõppeasutused ja nende pidajad.

2025/2026. õppeaastal tegutseb Eesti hariduse infosüsteemi andmete kohaselt Eestis 35 gümnaasiumi, 8 gümnaasiumi, mille juures on põhikooli klasse ning 113 põhikooli ja gümnaasiumit, mis tegutsevad ühe asutusena. Kutseõppeasutusi on 24. Kutseõppeasutuste ja nõ puhaste gümnaasiumite pidajaks on valdavalt riik. Teiste kooli liikide pidajaks on valdavalt erinevad kohalikud omavalitsused, aga ka eraõiguslikud juriidilised isikud (erakoolide pidajad).

Mõju valdkond: mõju riigiasutuse ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele

Mõju kirjeldus

2026. aastal peavad gümnaasiumid ja kutseõppeasutused kasutama vastuvõtutegevustes (taotluste vastuvõtt ja nende menetlemine – õpilaskandidaatide seast õpilaste välja valimine) esialgselt planeeritud Eesti hariduse infosüsteemi alamregistri (sisseastumise infosüsteem) asemel alternatiivseid elektroonilisi keskkondi (sisseastumine.ee; SAIS2 jm). See võib tuua kaasa vajaduse muuta kooli vastuvõtu tingimusi ja korda, juhul kui kool on juba korda viinud sisse muudatused, et vastuvõtt toimub sisseastumise infosüsteemi kasutamise teel.

Mõju ulatus, avaldumise sagedus ja ebasoovitava mõju risk

Mõju ulatus on keskmine. Keskmine seetõttu, et ümberkorraldused tuleb teha piiratud aja jooksul (sealhulgas on vajalik muuta ära ka kooli enda vastuvõtu tingimused ja kord, juhul, kui eelnevalt oli vastuvõtuprotsess sõnastuslikult seotud juba sisseastumise infosüsteemiga), aga samas ei tähenda muudatus seda, et tuleks hakata kasutama seni kasutusel oleva infosüsteemi asemel uut. Pigem on paljudel koolidel võimalus kasutada hoopiski senist tuttavat ja seetõttu ka turvalist elektroonilist keskkonda (gümnaasiumid on kasutanud valdavalt sisseastumine.ee ning kutseõppeasutused SAIS2). Sisseastumise infosüsteem, mille kasutusele võtmine on ühe aasta võrra edasi lükatud, oleks keskhariduse tasemele vastuvõttu korraldavatele koolidele olnud uus ja tundmatu elektrooniline keskkond.

Mõju avaldumise sagedus on ühekordne – see avaldab mõju üksnes 2026. aastal vastuvõttu läbi viies (kolme kuni viie kuu jooksul, sõltuvalt sellest, kas koolil on vajadus välja kuulutada ka jätkuvastuvõtt või mitte).

Ebasoovitava mõju risk on mõjutatud sihtrühmale keskmine. Keskmine seetõttu, et tõenäoliselt jääb keskharidustasemele vastuvõttu korraldavatele koolidele üsna piiratud aeg elektrooniliste keskkondadega tutvumiseks, mistõttu võib nende keskkondade kasutamine vastuvõtuprotsessis olla aeganõudev. Samas saavad paljud koolid kasutada juba enda jaoks tuttavaid keskkondi, mis võivad olla küll mõningate uute arendustega. Ebasoovitav mõju võib kaasneda ka siis, kui kasutatavas keskkonnas mõni funktsioon ajutiselt ei tööta. Samas ei oleks ka sisseastumise infosüsteemi puhul olnud sellised olukorrad välistatud.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse edukas rakendamine nõuab tõhusat kommunikatsiooni. Lisaks on käimasoleva aasta vastuvõtu edukaks rakendamiseks vajalik toetada kõiki osapooli – õpilasi, lapsevanemaid, koole kui ka kohaliku omavalitsuse töötajaid, kes noortega toimetavad. Määruse edukas rakendamine ei too kaasa täiendavaid riigieelarvelisi kulusid.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu koostööstamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitati koostööstamiseks Eesti Linnade ja Valdade Liidule ning arvamuse avaldamiseks Eesti Kutseõppe Edendamise Ühingule, Eesti Koolijuhtide Ühendusele, Eesti Õpilasesinduste Liidule, Eesti Eraüldhariduskoolide Ühendusele, Eesti Haridustöötajate Liidule, Eesti Õpetajate Liidule, Õpetajate Ühenduste Koostöökojale, Eesti Lastevanemate Liidule.

Eesti Linnade ja Valdade Liit koostööstas eelnõu märkustega. Eesti Koolijuhtide Ühendus, Õpetajate Ühenduste Koostöökoda ja Eesti Õpilasesinduste Liit esitasid eelnõud toetava arvamuse.